

SZAKKÖNYVTÁRI
SEREGSZEMLE 2022

VII. SZAKKÖNYVTÁRI SEREGSZEMLE

BESZÁMOLÓ

ÁSVÁNYI ILONA

Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciója és az Országos Széchényi Könyvtár 2022. március 29-én immár a VII. Szakkönyvtári seregszemlére, a járvány miatt még mindig csak a tavalyi évhez hasonlóan videókonferenciára hívta az érdeklődő könyvtárosokat.

A délelőtti ülészak levezető elnöke, **Villám Judit** (elnök, Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciója) technikai információi és bevezetője után **Kálmán Rita** (főigazgató, KSH Könyvtár) köszöntője következett, aki elemezve ismertette a szakmai nap programját.

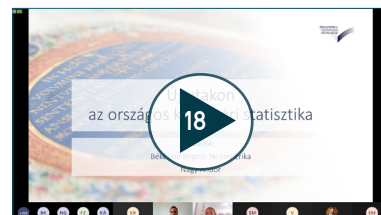
Első előadóként **Érdi Marianne** (főrestaurátor, Országos Széchényi Könyvtár) szólalt meg, **Mit tud egy könyvrestaurátor? A szakma jelene és jövője** címmel. Bevezető előadásában azokra a kérdésekre kereste a választ, hogy Mi a restaurálás célja? Mit jelent az állományvédelem? Majd – bemutatva a restaurátor munkáját: milyen tervezés előzi meg a restaurálási munkát, milyen anyagokkal dolgozik a könyvrestaurátor, mihez ért, miben áll a munkája, melyek a restaurátori munka elemei, milyen adminisztrációs kötelezettségei vannak a restaurátornak. Beszélt a könyv- és papírrestaurálás

képzés múltjáról, arról, hogy a folyamat megszakadt és nagy hiány van a szakmában jól képzett szakemberekből. Elmondta, hogy most azonban van remény arra, az OSZK új képzési tervében, hogy szeptembertől újrainduljon a szakmai képzés, 12 tanulóval, három éves tervvel, 1100 órában, sok-sok gyakorlati stúdiummal.

Ezt követően **Szalaváry Miklós** (restaurátor, ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár) az Egyetemi Könyvtár állományvédelmi gyakorlatát ismertette (**Könyvrestaurálás az Egyetemi Könyvtárban**). Általánosságban szólt a dokumentumok megóvásának helyes feltételeiről, arról, hogy milyen körülmények között milyen károsodások érhetik a muzeális könyveket. Az előző előadás kapcsán érintőlegesen szólt a restaurálási munkáról – más szempontokkal egészítve ki a feladatok sorát: pl. kémiai elemzés, fizikai vizsgálatok, a kötetek kultúrtörténeti-tartalmi megkutatása. Végül néhány kifejezetten sikeres restaurálásra mutatott példát a könyvtár állományából.

A két restaurálással foglalkozó előadás után **Új utakon az országos könyvtári statisztika** címmel **Nagy Andor** és **Békésiné Bognár Noémi** (mindketten kutató-elemző, informatikus könyvtárosok, Országos Széchényi Könyvtár) a megújult statisztikai adatszolgáltatásról, a megváltozott adatlapról beszélt. Arról az útról, hogy milyen erőfeszítéseket tett a Könyvtári Intézet azért, hogy a könyvtári statisztika reális, valós, áttekinthető, hatékony és jól használható legyen, mind az adatközlők, mind az adatelemzők számára.

A Szakkönyvtári seregszemle szervezői minden évben

alkalmat biztosítanak arra, hogy néhány könyvtár bemutakozzon. Idén a keszthelyi Helikon Könyvtár, a zirci Ciszterci Műemlékkönyvtár és a Gyöngyösi Ferences Könyvtár kapott lehetőséget erre a szünet után.

Kozma-Bognár József (könyvtáros, Helikon Könyvtár): **A Helikon Könyvtár, mint élő Festetics-örökség a 21. században** című előadása elején elmondta, hogy könyvtárunk egyedülálló a maga nemében. Míg a hasonló, muzeális állománnyal bíró egyházi

könyvtárak egy szervezetet alkotnak (Egyházi Könyvtárak Egyesülete), ők egyedül vannak. Ennek ellenére megpróbálják ezt a „saját magukra utaltságot” úgy megélni, hogy a rájuk bízott kincseket ne csak szakszerűen megőrizték és őrizték, hanem a nagyközönség számára is bemutassák különböző programok és projektek formájában.

Németh Gábor (osztályvezető, Országos Széchényi Könyvtár Ciszterci Műemlékkönyvtár): **Egy műemlékkönyvtár lehetőségei** címmel először a műemlékkönyvtár fogalmát boncolgatta. Elmondta, hogy ezt a könyvtár-kategóriát a történelem és a történelmi szükségszerű-

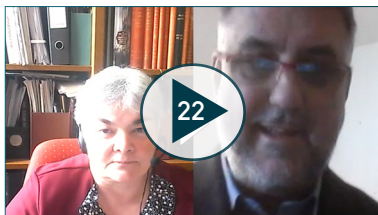
ség (államosítás) hozta létre. Továbbá, hogy tudatosan vagy sem szervezték-e így a Szakkönyvtári seregszemlék szervezők, de a most bemutatkozó három könyvtárat (Keszthely, Gyöngyös, Zirc) összeköti az OSZK-s múlt: 1948, illetve 1950 után hosszabb-rövidebb ideig az OSZK-hoz tartoztak, a zirci könyvtárat ma is az OSZK működteti. **(Keszthely:** 1948-1973-ig az OSZK tulajdonában, utána levált és a Helikon Kastély része lett; **Gyöngyös:** 1953-tól az OSZK-é, a helyén sem marad, 1979-ben kerül vissza az eredeti helyére a ferences rendházba, ott üzemeltetője 1985-től a gyöngyösi városi könyvtár,

1996-ban veszi vissza a tulajdonába a ferences rend; Zirc 1953-tól az OSZK tulajdona, 1993-ban visszaszáll a ciszterciekre a tulajdonjog, de az OSZK működteti továbbra is, napjainkig.) Németh Gábor szólt arról, hogy a zirci könyvtárnak – mint a műemlékkönyvtáraknak általában – a legfőbb feladata a turizmus kiszolgálása, ezért az egyéni és csoportos vezetések mellett elsorvad a hagyományos könyvtáros munka: katalogizálás, feltárás. Az erős turizmus mellett e könyvtárak jellemzője a minimalizált gyarapítás, a zömében védett, muzeális könyvállomány. Úgy tűnik, hogy a megőrzés és a nyilvánosság kizárják egymást. Az előadó Monok Istvánra hivatkozott, amikor azt vetette fel, hogy ezek a könyvtárak (pl. a zirci is) mintha a múzeum és könyvtár határmezsgyéjén léteznének.¹ Majd Farkas Gábor Farkast is idézte: „A műemlék könyvtárak megfagyott állapotban tárják eléink a múltat.”² Ezután a napjainkban is tartó folyamatos felújítási-megújítási munkákról beszélt, ami az épületre, a muzeális enteriőrre, modern infrastruktúrára vonatkozik, de a könyvtári munkafolyamatokra és infotechnikára is kiterjed.

A következő bemutatkozó egyházi könyvtáros kollégánk: Fáy Zoltán (könyvtárvezető, Gyöngyösi Ferences Könyvtár) volt, előadása címe: Középkori könyvtár Gyöngyösön. Ismertette – az alapvetően kolduló – ferences rend könyvgyűjteményeinek kialakulását, mely rend esetében tudatos könyvgyűjtésről a szokásos formában nem beszélhetünk. Elmondta, hogy véleménye szerint az egyházi könyvtárak nem szakkönyvtárak napjainkban, bár ha történeti szempontból vizsgáljuk, a ferences gyűjtemények már a 17. században egy-két éven belül hozzájutottak a legfrissebb teológiai irodalomhoz, tehát akkor akár (teológiai)

¹Vö.: Monok István: A könyvtár múzeuma, vagy a múzeum könyvtára? Egy közép-európai történet magyar példákkal. ▶

²Vö.: Berényi Marianna: „Megfagyott állapotban tárják eléink a múltat”: a műemlék könyvtárak helyzete és szakmai problémái Magyarországon In: Múzeumcafé. – 8 (2014/4) = 42., 54-69. p.

szakkönyvtáraknak is nevezhették őket. Ám ha a közelmúlt történelmét tekintjük, a későbbi századokat és különösen is az államosítás utáni éveket, ez a friss szerzeményezés már nem érvényesült. Ugyan az egyházi könyvtárak némelyikét tudományos könyvtárnak nevezték az államosítás után, nehezen megfogalmazható, hogy mit is takart a fogalom és nem is terjedt el a köztudatban. Ezután azokról a gyűjteményekről szólt, amelyek most a ferences rend birtokában vannak: Budapestem, Szécsényben, Szombathelyen és Gyöngyösön. Végül – megszólíttatva az előző előadások által – a jövőképről szólt. Elmondta, hogy a ferences könyvtárakban elkezdődött a muzeális kötetek digitalizálása és az alaposnak mondható kötet- és cédulakatalógusok digitalizálása is. Arra a kérdésre, hogy mi az egyházi könyvtárak küldetése (általában) napjainkban osztotta Szelestei Nagy László véleményét, miszerint a teológia terjesztése – de talán általában a kultúra terjesztése – és az evangelizáció.³

A délutáni ülészak levezető elnöke **Gerencsér Judit** (általános főigazgató-helyettes, Országos Széchényi Könyvtár) volt.

Először **Mészáros Tamás** (főosztályvezető, Országos Széchényi Könyvtár) szólt **Tömegtermelés vagy állományvédelem? Új digitalizálási gyakorlat az Országos Széchényi Könyvtárban** címmel. Elmondta, hogy a digitalizálás a nemzeti könyvtár törvényben előírt alapfeladata. Ezután a digitalizálás szempontjairól szólt, melyet jelentősen meghatároznak az idő-mennyiség-minőség koordináták. Beszélt a dokumentumok köréről (különböző dokumentumtípusok), melyek digitalizálásra várnak az OSZK-ban, majd a rendelkezésre álló, műtárgyvédelmi

³Vö.: Szelestei N. László: Egyházi könyvtárak – és alkalmazottaik In: Vigilia, 64 (1999/6) 423-426. p. ➤

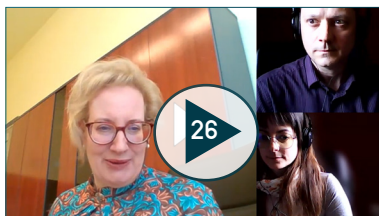

és termelékenységi szempontok alapján kiválasztott és beszerzett új eszközparkról és szoftverkörnyezetről, miközben bemutatta az OSZK új, ez év februárjában átadott Digitalizáló Központját. Megjegyezte, hogy a nagyszabású digitalizálási projekt megfelelő tervezést kíván, ismertette ennek a tervezésnek a lépéseit. A munkafolyamatot adminisztrálják, az egyes munkafolyamatokat adatlapon rögzítik, így a feladat tervezhető, végigkísérhető és ellenőrizhető. Végül a digitális tartalomszolgáltatásról szólt.

Utána **Maróthy Szilvia** (fiatal kutató, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet) **Ahol a bölcsészettudományi kutatások és a közgyűjtemények találkoznak: a mesterséges intelligencia** címmel tartott előadást.

Majd **Szűcs Kata Ágnes** (digitális tartalomfejlesztő, Országos Széchényi Könyvtár Digitális Bölcsészeti Központ) és **Kalcsó Gyula** (digitális tartalomfejlesztő, Országos Széchényi Könyvtár Digitális Bölcsészeti Központ) **A born digital irodalmi hagyatékok és e-mailek archiválása a közgyűjteményekben** című előadásukban a digitálisan született tartalmak megőrzéséről szóltak, azokról, melyeknek nincs analóg előzményük, és általában több fájl vagy egész könyvtárt tartalmaznak. További nehézség még, hogy különböző típusú és életkorú (különböző technikai fejlettségi szinten álló) eszközöket kell kezelni az archiválás során. Egyelőre külföldi gyakorlatok vannak csak: FRED (Forensic Recovery of Evidence Device). Szóltak még a digitális megőrzés kulcsfontosságú tevékenységeiről, konkrétan az e-mailek archiválásáról, ezek szabványi háttéréről, gyakorlati példákkal illusztrálva azokat.

A konferencia utolsó négy előadása során a kutatási adatokról és az adatkezelésről hallhattak előadásokat az érdeklődők:

- **Nagy Gyula** (főigazgató-helyettes, Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár): **Kutatási adatkezelést támogató szolgáltatások a Szegedi Tudományegyetemen**
- **Kurucz Erika** (kutatási adatfelelős, Budapesti Corvinus Egyetem Egyetemi Könyvtár): **Új adatkezelési szolgáltatások a Corvinus Egyetemen**
- **Koltay Tibor** (ny. főiskolai tanár, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem): **A kutatási adatok minőségközpontú kezelése**
- **Lencsés Ákos** (adatspecialista, Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség): **Kutatási-adat-kezelés támogatása a KIFÜ-ben**

Az előadásokról felvétel készült, melyet közzétettek a KSH Könyvtár rendezvényéről szóló honlapján, ahonnan a prezentációk is elérhetők.